

CHẶNG ĐƯỜNG 3 NĂM XÂY DỰNG NÔNG THÔN MỚI Ở ĐBSCL Đồng lòng xây dựng “tam nông”!

* Thanh Tuyền

Bài 4: Giải quyết "điểm nghẽn" để đột phá

Thiếu vốn để xây dựng cơ sở hạ tầng thiết yếu, nhất là giao thông, thủy lợi, cơ sở văn hóa; nền sản xuất nông hộ nhỏ lẻ, manh mún khiến nông dân thu nhập thấp, bấp bênh... là những áp lực, là "điểm nghẽn" lớn cho các địa phương vùng ĐBSCL và cả nước trong xây dựng nông thôn mới (NTM). Nhiều địa phương cho rằng, phải giải quyết những vấn đề trên một cách căn cơ thì việc xây dựng NTM ở ĐBSCL mới tiến nhanh và bền vững.

* Áp lực nguồn vốn đầu tư

Khó khăn chung lớn nhất của các địa phương ở ĐBSCL và cả nước khi tham gia xây dựng NTM là nguồn vốn. Do đặc điểm địa hình của vùng ĐBSCL bị chia cắt bởi hệ thống sông ngòi, kênh rạch chằng chịt, nền đất yếu nên kinh phí đầu tư cho hạ tầng cao hơn so với các khu vực khác. Theo Bộ Nông nghiệp và Phát triển nông thôn, sau 3 năm xây dựng NTM, hạ tầng kinh tế - xã hội khu vực nông thôn của ĐBSCL có bước phát triển vượt bậc. Tuy nhiên, tỷ lệ phát triển hạ tầng của khu vực vẫn thấp, nhất là giao thông, thủy lợi, nước sạch, cơ sở văn hóa... đang là "điểm nghẽn" chính cho sự phát triển kinh tế - xã hội của vùng. Đây là khu vực có tiềm năng lớn nhất cả nước về phát triển nông nghiệp nhưng do hạ tầng phục vụ sản xuất còn hạn chế và thiếu đồng bộ, thời tiết biến đổi thất thường gây nhiều bất lợi cho sản xuất, quy hoạch sản xuất nông nghiệp chưa gắn với đầu tư tương thích nên sản xuất hàng hóa chưa bền vững, hiệu quả thấp.

Đẩy mạnh chuyển đổi cơ cấu cây trồng, cải tạo vườn tạp, kém hiệu quả là một trong những giải pháp nâng cao thu nhập cho nông hộ. (Trong ảnh: Mô hình trồng ổi Thái hiệu quả của ông Lê Văn tâm ngụ ấp Thới Hiệp B, xã Xuân Thắng, huyện Thới Lai, TP Cần Thơ). Ảnh: T. TRINH

Giai đoạn 2011-2013, tỉnh Long An huy động gần 9.593 tỉ đồng xây dựng kết cấu hạ tầng thiết yếu, như: giao thông, thủy lợi, điện, trường học, cơ sở vật chất văn hóa, chợ nông thôn... Nguồn vốn này chủ yếu là vốn ngân sách nhà nước và vốn huy động nhân dân đóng góp. Tuy nhiên, ông Nguyễn Thanh Nguyên, Phó Chủ tịch UBND tỉnh Long An, cho biết: "Bây giờ đi đến bất kỳ địa phương nào, hỏi vấn đề gì khó khăn nhất đều nhận được câu trả lời là nguồn vốn, nhất là trong xây dựng cơ sở hạ tầng. Theo tính toán, trung bình mỗi xã phải đầu tư khoảng 300 tỉ đồng để hoàn thành 19/19 tiêu chí theo Bộ tiêu chí quốc gia về NTM. Đối với Long An, con số trên nhân lên cho 166 xã thì số tiền đầu tư xây dựng rất lớn, trong khi mức độ thu ngân sách địa phương hiện rất hạn chế. Hơn nữa, huy động người dân ở vùng nông thôn cực kỳ khó khăn. Bởi mỗi hộ dân đóng góp khoảng 1-2 triệu đồng là nhiều, đa phần đóng góp ngày công lao động, hiến đất, hoa màu...". Phú Tân là một trong những xã đông đồng bào dân tộc Khmer nhất (chiếm gần 80% dân số) của huyện Châu Thành, tỉnh Sóc Trăng, sống chủ yếu bằng nghề nông. Tuy nhiên, ông Võ Minh Luân, Chủ tịch UBND xã Phú Tân, cho biết: Chính sách hỗ trợ vốn cho người dân tộc hiện nay chưa tập trung. Cụ thể, sau khi được cung cấp đất ở, phải đợi thời gian dài có vốn xây nhà, việc hỗ trợ một thời gian sau có vốn phát triển sản xuất, đợi thêm một khoảng thời gian nữa mới có vốn đầu tư phát triển sản xuất. Vì vậy, việc hỗ trợ mất thời gian rất lâu nhưng người dân vẫn chưa thoát nghèo, nên tạo điều kiện giúp một lần để nông hộ thoát nghèo. Đối với xây dựng cơ sở hạ tầng, các công trình xã làm chủ đầu tư thì không có vấn đề, tuy nhiên trong thanh quyết toán còn gặp nhiều khó khăn, lúng túng bởi các văn bản còn lẫn lộn, chồng chéo...

Để giải quyết những nút thắt về vốn, nhiều địa phương vùng ĐBSCL kiến nghị: Trung ương nâng mức phân bổ bốn Chương trình mục tiêu quốc gia xây dựng NTM (nguồn vốn sự nghiệp) để hỗ trợ đầu tư cho các mô hình sản xuất nhằm tạo thêm việc làm, nâng cao thu nhập cho người dân. Trong vấn đề đầu tư kinh phí xây dựng NTM hằng năm, nên có cơ chế đặc thù cho ĐBSCL. Vì nếu căn cứ số xã đạt 13 tiêu chí trở lên để ưu tiên phân bổ vốn sẽ thiếu sự công bằng giữa các vùng, miền trong cả nước. Đặc biệt, ĐBSCL mới hơn 39 năm giải phóng, xuất phát điểm các tiêu chí đạt được khi bắt tay xây dựng NTM còn khá thấp. Trung ương và các ngành hữu quan cần tranh thủ nguồn vốn ODA giúp các địa phương hoàn thành hệ thống thủy lợi, đầu tư xây dựng hệ thống cung cấp nước sạch cho người dân sử dụng đảm bảo đạt tiêu chuẩn môi trường theo Bộ tiêu chí quốc gia về NTM. Đối với nguồn vốn sự nghiệp chương trình mục tiêu quốc gia xây dựng NTM Trung ương phân bổ hằng năm, nên cho thời hạn quyết toán như nguồn vốn đầu tư phát triển (thời hạn đến hết tháng 6 của năm sau). Vì một số mô hình phát triển sản xuất khi triển khai thực hiện đòi hỏi cần phải có thời gian dài.

* Nâng cao thu nhập cho nông dân

TP Cần Thơ và cả ĐBSCL đã và đang trong tiến trình đô thị hóa rất nhanh chóng. Về vấn đề này, ông Phạm Văn Quỳnh, Giám đốc Sở Nông nghiệp và Phát triển nông thôn TP Cần Thơ, cho biết: Cái khó của TP Cần Thơ là vừa xây dựng NTM vừa phát triển đô thị nên có những tác động không ổn định. Chẳng hạn, trong công tác quy hoạch phần nào ảnh hưởng đến tâm lý người dân. Bởi so với xây dựng NTM, quá trình đô thị hóa chiếm ưu thế hơn trong việc thu hút đầu tư phát triển sản xuất kinh doanh, cơ sở hạ tầng xã hội. Bên cạnh đó, nguồn lực nhà nước tập trung nhiều hơn cho đô thị hóa. Vấn đề này vô hình trung ảnh hưởng đến bài toán phát triển sản xuất nâng cao thu nhập cho người dân. Bởi lẽ, phát triển sản xuất nông sản còn bấp bênh, nông dân còn phải chịu cảnh "trúng mùa, rớt giá". Bên cạnh đó, công tác đào tạo nghề ở địa phương chưa thật sự hiệu quả, đặc biệt là chuyển dịch cơ cấu lao động không phụ thuộc vào nông nghiệp.

Mục tiêu của xây dựng NTM là tăng thu nhập cho người dân. Tuy nhiên, các địa phương còn rất lúng túng trong vấn đề làm cách nào. Hiện nay, không thể phủ nhận các địa phương vùng ĐBSCL rất cố gắng trong khả năng và hiểu biết để thực hiện tái cơ cấu ngành nông nghiệp, chuyển đổi cơ cấu cây trồng, vật nuôi. Tuy nhiên, theo ông Nguyễn Thanh Nguyên, Phó Chủ tịch UBND tỉnh Long An, thu nhập người dân không thể dựa vào nông nghiệp. Trên thực tế, nông nghiệp phát triển tỷ lệ ngày càng thấp và tương lai sẽ giảm. Vì vậy, tăng thu nhập người dân từ 24-25 triệu đồng lên 30 triệu đồng/người/năm là khá khó khăn. Ở ĐBSCL bình quân mỗi hộ gia đình có dưới 1ha đất nông nghiệp chiếm hơn 60%, nếu sử dụng diện tích này làm lúa, 1 năm lợi nhuận nhiều lắm khoảng 30-40 triệu đồng/1 hộ trung bình 5 người, cho thấy bình quân thu nhập là rất thấp. Nền nông nghiệp ĐBSCL còn nhiều điểm yếu, như: Sản phẩm hàng hóa chưa nhiều, chủ yếu quy mô sản xuất nhỏ, chất lượng, lợi nhuận, sức cạnh tranh thấp và rủi ro cao. Đời sống của người nông dân nhìn chung vẫn còn ở mức thấp, chênh lệch về thu nhập, mức sống giữa nông dân và các thành phần khác ngày càng tăng. Trình độ, nhận thức còn hạn chế, chưa thích ứng với cơ chế thị trường... Cơ cấu kinh tế chuyển dịch chậm, tỷ trọng công nghiệp, thương mại, dịch vụ nông thôn thấp; kinh tế hộ với sản xuất thủ công, tự cung, tự cấp vẫn là chủ yếu...

Sự quan tâm chỉ đạo của các cấp lãnh đạo địa phương là yếu tố quyết định tạo sự khác biệt trong xây dựng NTM. Cần làm tốt công tác tuyên truyền nâng cao nhận thức để cán bộ, nhân dân nhận thức đúng: Đây là công trình của người dân.

Nguyên tắc vàng trong xây dựng NTM phải "dân chủ, công khai, minh bạch". Các địa phương lưu ý chỉ đạo có trọng tâm, trọng điểm; lấy mức độ hài lòng của người dân làm thước đo độ thành công của xây dựng NTM, nhất quyết không chạy theo thành tích. Nguồn vốn ngân sách sử dụng như vốn "mồi", vận động người dân, doanh nghiệp, các thành phần kinh tế cùng tham gia. Song song đó, các địa phương tích cực phát huy những kinh nghiệm, cách làm hay sẽ có bước phát triển mới và mạnh mẽ trong công cuộc xây dựng NTM.

Ông Cao Đức Phát, Bộ trưởng Bộ Nông nghiệp và Phát triển nông thôn

Chính vì vậy, phát triển sản xuất nâng cao thu nhập cho người dân nông thôn cần được quan tâm thực hiện lâu dài, liên tục và đồng bộ. Trong điều kiện diện tích sản xuất của từng nông hộ nhỏ lẻ, manh mún, cần đẩy mạnh chuyển dịch cơ cấu cây trồng vật nuôi nhằm tăng hiệu quả sản xuất, nâng cao thu nhập cho người dân; tập trung xây dựng những vùng sản xuất lớn theo mô hình cánh đồng mẫu gắn với bao tiêu sản phẩm, áp dụng các công nghệ tiên tiến vào sản xuất nông nghiệp (sản xuất theo mô hình VietGAP, GlobalGAP,...) nhằm tạo chuyển biến mạnh mẽ trong sản xuất nông nghiệp. Ông Trần Thanh Nam, Thứ trưởng Bộ Nông nghiệp và Phát triển nông thôn, cho rằng: Phát triển sản xuất nâng cao thu nhập cho cư dân nông thôn, phải dựa trên cơ sở lợi thế của nông nghiệp vùng ĐBSCL. Vì vậy, các địa phương trong vùng nên có chỉ đạo quy hoạch sớm, rõ các vùng sản xuất nông sản hàng hóa tập trung trọng điểm gắn với đầu tư đồng bộ hạ tầng sản xuất, chế biến để nâng cao giá trị nông sản, nhất là nông sản xuất khẩu. Mỗi tỉnh, huyện xây dựng và phê duyệt Đề án tái cơ cấu sản xuất nông nghiệp gắn liền với xây dựng NTM theo hướng nâng cao giá trị gia tăng, phát triển bền vững. Trên cơ sở đề án, triển khai xây dựng cánh đồng mẫu lớn. Trong đó, phải coi khoa học công nghệ là then chốt, đề ra được các cơ chế, chính sách để ứng dụng mạnh mẽ khoa học công nghệ vào sản xuất nông nghiệp. Trước hết là giống, quy trình canh tác, tưới, bón phân, bảo quản sau thu hoạch, chế biến, tiêu thụ sản phẩm. Rà soát, bổ sung quy hoạch sản xuất,

xác định rõ các vùng nông sản hàng hóa chủ lực cho khu vực và cho từng tỉnh, huyện. Quy hoạch sản xuất sẽ gắn liền với quy hoạch hạ tầng giao thông, điện, thủy lợi, công nghiệp chế biến... và chương trình khoa học phục vụ nông nghiệp. Căn cứ vào quy hoạch của huyện, các xã điều chỉnh, bổ sung quy hoạch sản xuất của xã đảm bảo tính kết nối vùng. Thành lập Ban Điều phối khu vực với các sản phẩm này để chủ động thích ứng với thị trường, hạn chế bớt rủi ro do thiên tai và biến động của giá cả nhằm nâng cao giá trị cho nông sản của khu vực và đảm bảo thu nhập ổn định, bền vững cho nông dân.

Để tháo gỡ khó khăn, vướng mắc trong việc triển khai thực hiện phong trào xây dựng NTM ở ĐBSCL, nhiều địa phương cho rằng, cần nghiên cứu rút kinh nghiệm những mặt làm được, chưa được từ thực tế để thống nhất cơ chế, chính sách và có sự chỉ đạo, định hướng kịp thời. Tập trung giải quyết những khó khăn đang là "điểm nghẽn" trong xây dựng NTM của khu vực, nhất là về cơ sở hạ tầng, phát triển sản xuất để tạo chuyển biến đột phá thúc đẩy sự phát triển chung.

(Còn tiếp)

Bài cuối: Tiếp tục cùng chung tay xây dựng nông thôn mới